



## **Jeremiás próféta könyve**

### **Kortörténeti és vallási háttér**

Jeremiás négy évtizedes tevékenysége átfogja Júda királyságnak utolsó időszakát és a babiloni fogságot. Ez a kor a nagy változások ideje, egybeesett az Asszír birodalom összeomlásával és Babilon előretörésével. Asszír a tetőpontját Assurbanipal idejében érte el Kr. e. 668–626. Babilon egy év múlva kivívta a függetlenségét Nabupolosszár vezetésével. Izrael királyai: *Manasse* (687–642) utódja *Ammón* (642–640), akinek a fia *Josiás* (640-609), ő kilenc évesen kezdte meg uralkodását. Kiemelkedő jelentőségű esemény volt 622-ben, amikor a jeruzsálemi templom felújítása közben előkerült egy törvénykönyv, melyet nyilvánosan felolvastak a nép számára, így a lakosság elhatározta, hogy a hallott isteni parancsolatok megtartja.

Josiás király reformja folytatódott és a vidéki Jahve szentélyek vallásgyakorlatát megszüntette, egyetlen legitim szent hely létezik: Jeruzsálem. A király ünnepélyes keretek között, az egész országban meghirdette a pászka ünnepét, melyet már „emberemlékezet óta” nem ismertek. A régi dávidi területeket is visszaszerezte, az országban rég nem tapasztalt gazdasági fellendülés indult el. Szinte már a salamoni jólét határait is elérték.

Közben 612-ben a méd és a babiloni seregek bevették, majd lerombolták a fővárost, Ninivét. A harcokban elesett az asszír király Szin-saris-kun. A tiszavirág ideig tartó új király, Asszur-uballit még kísérletet tett Hárán városában a birodalom megmentésére, de két év múlva, 610-ben ez is elesett, így Asszíria véglegesen megsemmisül.

Az új területek felett a győztesek megszerezték a hatalmat, és felosztották maguk között. Hiába nyújtott Egyiptom katonai segítséget régi ellenfelének, Asszírának, nem tudott rajta segíteni. Ekkor következett be, hogy Josiás nem engedte átvonulni Izrael területén az egyiptomi seregeket. A kialakult harcban elesett a reformkirály. A visszavonuló II. Nékó, a meghalt király trónörökösét fogságba vitte és helyére a testvérét, Eljakimot ültette a trónra, akinek nevét Jojakimra változtatta.

Az új uralkodó igazi keleti despotaként kezdte meg országlását, rajongott Egyiptomért. Bízta a templom sérthetlenségében, ugyanakkor az Isten iránti hűség helyett a politika talaján álltak. Néhány év múlva – 605-ben, az Eufrátesz melletti Karkemisznél – a történelem legkeményebb ütközetére került sor, Egyiptom veszített, az új szuperhatalom Babilónia lett. Ebben az időben jutott fogságba Izrael is, Dániel és társai Babilonba, az új birodalom fővárosába kerültek.

### **Jeremiás személye**

Az ószövetségi próféták közül Jeremiásról tudunk a legtöbbet. Az Újszövetség az ő tollából idéz a leggyakrabban. A könyvet Jeremiástól és íródeákjától, Bárúktól származtatjuk. Irodalmi munkásságának hatása még évszázadok múlva is teljesen kimutatható Izraelben. Jeremiás Anatótban született Kr. e. 645 körül, amely Jeruzsálemtől hét km-re Észak-Keletre található. Papi családban nevelkedett, Ebjátár főpap leszármazottja, akit Salamon Anatótba száműzött.

A próféta erős fenntartást tanúsít Jeruzsálemmel és a templommal szemben, amiből kifolyólag nagyon sok nehézsége támad. Elhívását Kr. e 626-ban kapja, Josiás uralkodásának 13. esztendejében: „gyomlálj, rombolj, pusztíts és szétszórj és építs és ültess” kifejezések kíséretében. Küldetése egybeforrt népének életével és üzenetével. Nem köt házasságot, hogy az eljövendő fogság és az ítélet ne semmisítse meg a szeretteit. Feleségét és a gyermekeit számára a saját hazája népe jelentette. Életét teljesen a szolgálatába állította.

Sorsát meghatározta az, ahogy a kortársai fogadták, mint prófétát. Környezete haragját váltotta ki, amikor másképp mert gondolkodni a jövőről. Szinte mindenki az ellenségévé vált. Még a saját vére is elárulásán fáradozott. Megverték és kalodába zárták, gyűlölték és kiközösítették, ciszternába

dobták. Hazaárulással vádolták, pedig igazi hazafi volt, meg akarta menteni népét, de ők ellenálltak. Miért...? Azért, mert kimondta Isten üzenetét!

A küldetés terhe majdnem összeroppantotta, ekkor így szól: „rávétél Uram és rávétettem”. Belső vívódásait és kétségeit ki tudta és merete mondani, hogy ő már az ÚRban sem tud megbízni. Szinte feladja, amikor kijelenti: „nem emlékezem meg többet róla”. Mindez négy évtizedig tart, 626–586-ig. Az első időszakban Josiás királlyal kiegyensúlyozott és jó viszonyt ápolt, később pedig úzött vadként menekül. Bár sokszor váratlanul megjelenik a király és az ünneplő nép előtt, ilyenkor elmondja Jahve üzenetét.

Josiás reformja után tíz évig eltűnik, nem jelenik meg a közszereplők között, mivel a rabszolga felszabadítást a gazdag és befolyásos vezetők visszavonták. Legnehezebb időszaka Cidkijjá király korában volt, amikor a nemzeti nacionalisták befolyása a király önállóságát is megszüntette. Jeremiás bátran szállt szembe velük, ezért a nép ellenségének és hazaárulónak kiáltották ki. Hananja prófétával is összetűzésbe kerül, mely 28. fejezet olvasható.

A börtönbe került Jeremiást titokban keresi fel a király és azt kérdezi Cidkijjá, hogy megmenekülhet-e a város? A válasz: igen. Fel kell adni a várost és be kell hódolni Nabukadneccar előtt. A király más megoldást tervez... Áruhában egy földalatti folyóson a családjával együtt elmenekül az ostromlott városból. Egyiptomba hátrál, azonban még ott is, egy portyázó kaldeus csapat karjaiba fut, a kiváló arab telivér lovai túl feltűnőek voltak. Végül visszaviszik a királyt Ríblába, ahol megölik gyermekeit, majd szemeit kiszúrják és így viszik fogságba, ahol meg is hal.

## A könyv tanítása

A próféta számára a személyes példamutatás és elkötelezettség a legfontosabb. Élete állandó feszültségben telik el. Bárúk, a hű szolga mindent feljegyez.

- Az ember elkötelezettsége Isten iránt: hűség - számára alapvető érték
- Erkölcsi és szociális magatartás
- Harcot folytatott a hamis biztonságérzettel szemben
- Prófétai jelképes cselekedetei példamutatást jelentettek évszázadokig: cserépkorsót összetört, mely a templom pusztulását szimbolizálta
- Hitt a szebb jövőben: Meghirdette az új szövetség gondolatát
- A politikai manőverekben nem hitt, sokkal inkább engedelmeskedett Istennek
- Isten szeretete népe iránt akkor is megvan, ha fogságba került az egész nemzet
- Lesz még új kezdet, amiben erősen hitt, még akkor is, ha tudta, hogy ebben az életben ő maga ezt sohasem fogja meglátni.

## Összefoglalás

Jeremiás Isten embereinek egy olyan csoportjához tartozott, akiknek sorsrésze az állandó szenvedés volt. Olyan próféta volt, akit Jahve arra rendelt, hogy jelentős szerepet töltsön be Júdában, és azt hagyja egyetlen testamentumként örökségül az emberiségnek, hogy Isten népéért és a hazánkért minden időben érdemes szenvedni.

Jeremiással kezdődött, Jézussal folytatódott a prófétai szenvedés, ami az evangéliumban a Megváltó halálával teljesedett be. Az Ószövetségben elindult folyamat a Názáreti Jézus szolgálatával és szenvedésével célhoz ért.

Jeremiás egész élete keserves gyötrelmek és szenvedés volt, mégis a veresége győzelemmé változott. Külsőleg és saját korának fókuszán nézve ugyan ő maradt alul, de a jövő számára győztessé vált. Emléke kitörölhetetlenül belevészte magát az emberiség legnagyobb alakjainak sorába és a történelem kollektív tudatába.

Írta és előadta: **Prof. Dr. Tokics Imre**  
*egyetemi tanár*